

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА ПРАВА ЖІНОК

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Освітньо-професійна програма: **Право**

Галузь знань: 08 **Право**

Спеціальність: 081 **Право**

Компонент освітньої програми – вибіркова дисципліна

Рік підготовки – 4 рік, семестр - VII

Кількість кредитів: 5

Мова викладання: українська

Дні занять: згідно з розкладом

Консультації: згідно з розкладом

Керівник курсу - **к.ю.н. Заставна Ольга Петрівна**

Контактна інформація – olya.zastavna@gmail.com

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна **«Гендерна рівність та права жінок»** відноситься до вибірових навчальних дисциплін, вивчення якої передбачає засвоєння здобувачами освіти теоретичних і практичних основ права прав людини у сфері забезпечення гендерної рівності, вивчення міжнародного досвіду щодо подолання дискримінації за ознакою статі, формування навичок ідентифікації випадків гендерної дискримінації. Курс фокусується на таких стратегічних напрямках, як гендерна рівність у розумінні рівності прав, відповідальності та можливостей жінок і чоловіків; попередження та протидія гендерним стереотипам; попередження та протидія насильству щодо жінок та домашньому насильству; забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до правосуддя; досягнення збалансованої участі жінок та чоловіків у прийнятті політичних та інших публічних рішень; впровадження гендерного підходу в усіх політиках і заходах.

Дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти компетентностей щодо належного розуміння понятійно-категорійного апарату сфери гендеру та статі; набуття знань у сфері гендерної теорії, міжнародних і регіональних стандартів забезпечення рівності за ознакою статі та гендерної ідентичності, ролі гендерної рівності в забезпеченні сталого розвитку, демократії, верховенства права; отримання необхідних навичок щодо застосування отриманих знань для вирішення практичних завдань в сфері застосування норм права.

Міждисциплінарні зв'язки. При засвоєнні цього курсу необхідно використовувати знання, отримані в процесі вивчення таких юридичних дисциплін: Загальна теорія права, Конституційне право, Міжнародне публічне право.

Метою дисципліни є формування у студентів системи знань, вмінь та навичок у сфері захисту прав жінок й утвердження гендерної рівності, надання цілісного уявлення про концепцію недискримінації за ознакою статі як засадничу цінність та правовий стандарт сучасного суспільства й практично значущу категорію, забезпечену правовим захистом; формування необхідної фахової спроможності правильного трактування та практичного застосування норм чинного законодавства, практики міжнародних інституцій у розкритті змісту принципу гендерної рівності; закріплення навичок використання правозахисних механізмів у своїй практичній діяльності, захисту власної правової позиції з питань реалізації основних доктрин і принципів у сфері забезпечення гендерної рівності.

СТРУКТУРА КУРСУ ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Кількість годин (аудит./самост.)	Тема	Результати навчання	Форми контролю
24/50	Змістовий модуль I. Загально-правові засади гендерної теорії, гендерної рівності		
4/8 Л1, С1	Тема 1. Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції	Знати поняття та методологічні засади гендерної теорії, поняття фемінізму як боротьби за рівні права чоловіків і жінок, пояснювати вплив гендерних стереотипів на правове регулювання, роль юристів у просуванні ідеї гендерної рівності, вміти обґрунтувати гендерну рівність як ціль сталого розвитку й передумова демократичного суспільства	Питання, презентаційні проекти, тести
4/8 Л2, С2	Тема 2. Міжнародні зобов'язання України в сфері захисту прав жінок	Знати джерела міжнародних норм у сфері прав людини, базові механізми захисту прав людини, значення рішень міжнародних і регіональних інституцій у сфері захисту прав людини, аналізувати норми чинного законодавства щодо відповідності міжнародним зобов'язанням із забезпечення гендерної рівності, роль міжнародних стандартів жінок для судової та іншої юридичної практики	Питання, презентаційні проекти, тести
4/8 Л3, С3	Тема 3. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: статус і практика застосування в Україні.	Знати історію прийняття та сучасний статус Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, аналізувати особливості і практику застосування Конвенції в Україні, розмежовувати принципи Конвенції: недискримінації, рівності, зобов'язань держави, вміти обґрунтовувати зобов'язання держави: усунути пряму й непряму дискримінацію, змінювати культурні норми й гендерні стереотипи, сприяти фактичній рівності жінок, аналізувати інституційний механізм забезпечення реалізації Конвенції.	Питання, тестові завдання
6/8 Л4, Л5, С4	Тема 4. Становлення стандартів Європейського Союзу щодо гендерної рівності	Знати поняття, основні принципи та історію формування антидискримінаційного права ЄС, основні принципи політики гендерної рівності, , аналізувати базові директиви ЄС у сфері захисту прав жінок і забезпечення гендерної рівності, вміти пояснювати роль Суду Справедливості ЄС у формуванні стандартів забезпечення гендерної рівності в праві ЄС, обґрунтовувати значення норм Конвенції щодо рівності винагороди чоловіків та жінок і Конвенції щодо заборони дискримінації у сфері праці .	Питання, презентаційні проекти, тести
6/8 Л6, С5, С6	Тема 5. Тимчасові спеціальні заходи щодо забезпечення гендерної рівності у різних сферах життя	Знати поняття тимчасових спеціальних заходів, співвідношення понять «позитивні дії», «позитивна дискримінація», вміти розмежовувати особливості застосування різних видів тимчасових спеціальних заходів (квотування, преференції при працевлаштуванні); аналізувати досвід інших держав у застосуванні тимчасових спеціальних заходів з метою забезпечення гендерної рівності.	Питання, тестові завдання
-/10	Тема 6. Гендерно-правова експертиза проектів актів законодавства та міжнародно-правових актів	Знати значення та основні завдання гендерно-правової експертизи, інформаційні ресурси, що можуть бути використані при проведенні гендерно-правової експертизи, розмежовувати етапи проведення гендерно-правової експертизи, аналізувати форму висновку про проведення гендерно-правової експертизи проекту нормативно-правового акта	Захист міні-проектів, питання

Кількість годин (аудит./самост.)	Тема	Результати навчання	Форми контролю
26/50	Змістовий модуль 2. Забезпечення гендерної рівності в Україні		
4/8 Л7, С7	Тема 7. Забезпечення гендерної рівності в Україні	Знати програмні документи щодо сприяння утвердженню гендерної рівності, перелік законодавчих актів української держави, що закріплюють принцип рівності за ознакою статі та їх основні положення; обґрунтовувати значення Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами; вміти пояснювати законодавчі зміни у зв'язку з ратифікацією Стамбульської конвенції в Україні.	Питання, тестові завдання
4/8 Л8, С8	Тема 8. Поняття гендерної дискримінації та її ідентифікація	Знати поняття дискримінації, розмежовувати види дискримінації, пряму і непряму дискримінацію, виокремлювати дискримінацію за ознакою статі, пояснювати тест на гендерну дискримінацію, розмежовувати дискримінацію де-юре і де-факто, аналізувати тягар доведення у справах про гендерну дискримінацію, аналізувати основоположні рішення ЄСПЛ у справах про дискримінацію.	Питання, практичні завдання/задачі
6/8 Л9, С9, С10	Тема 9. Гендерні стереотипи як бар'єр у реалізації жінками своїх прав	Знати поняття гендерних стереотипів їх вплив на сферу правового регулювання; обґрунтовувати відображення стереотипних уявлень про соціальні ролі жінок і чоловіків у законодавчих нормах; аналізувати вплив стереотипів на практику правозастосування, визначати шляхи подолання гендерних стереотипів, аналізувати гендерні студії як реакцію на гендерну поляризацію (намагання вбачати в жінках і чоловіках лише відмінності).	Питання, практичні завдання/задачі
6/8 Л10, Л11, С11	Тема 10. Доступність правосуддя для жінок в Україні	Знати поняття та критерії доступності до правосуддя як основоположної вимоги верховенства права; аналізувати законодавче забезпечення й аналіз практики застосування вимог доступності до правосуддя в Україні, обґрунтовувати гендерну дискримінацію як бар'єр у забезпеченні доступності правосуддя; визначати чинники, які становлять бар'єри доступу до правосуддя для жінок: правові/інституційні та соціально-економічні й культурні.	Питання, практичні завдання/задачі
6/8 Л12, Л13, С12	Тема 11. Зобов'язання бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності	Знати та вміти пояснювати особливості зобов'язань бізнесу у сфері забезпечення гендерної рівності: створення умов для поєднання зайнятості і сімейних обов'язків; підвищення представництва жінок на керівних посадах; відповідальність роботодавця за переслідування на робочому місці, у тому числі за сексуальні домагання; забезпечення рівної оплати праці; обґрунтовувати вимоги щодо забезпечення гендерної рівності як необхідної умови розвитку бізнесу, аналізувати процедури Human Rights Due Diligence.	Реферати-повідомлення, питання, тести, задачі, модульний контроль

Кількість годин (аудит./самост.)	Тема	Результати навчання	Форми контролю
-/10	Тема 12. Захист від гендерної дискримінації у рішеннях українських судів	Знати поняття та основні вимоги забезпечення гендерної рівності й недискримінації; аналізувати судові рішення українських судів з точки зору захисту від гендерної дискримінації щодо різних категорій справ: цивільні, трудові, сімейні правовідносини, публічно-правова сфера (виборчі спори, права внутрішньо переміщених осіб), вміти робити власні висновки та надавати рекомендації щодо застосування гендерного законодавства	Захист міні-проектів, питання

СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Семестр VII

	1 тиждень	2 тиждень	3 тиждень	4 тиждень	5 тиждень	6 тиждень	7 тиждень	8 тиждень	9 тиждень	10 тиждень	11 тиждень	12 тиждень	13 тиждень	14 тиждень	15 тиждень	16 тиждень	17 тиждень
Лекції	Л1	Л2	Л3		Л4 Л5		Л6		Л7	Л8	Л9		Л 10	Л 11	Л 12	Л 13	
Семінарські заняття	С1		С2	С3		С4	С5	С6	С7		С8	С9	С 10		С11		С12
Контроль знань								МК 1								ІНД 3	МК 2

Л1 - лекції

С1 - семінарське заняття по темі 1

МК1 - модульний контроль 1

ІНД3 - індивідуальне навчально-дослідне завдання

ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Для якісного засвоєння курсу необхідна систематична та усвідомлена робота студентів в усіх видах навчальної діяльності: лекції, семінарські та практичні заняття, консультації, самостійна робота як індивідуальна, так і під керівництвом викладача.

При проведенні аудиторних занять домінуючими є проблемні, індивідуально-диференційовані, особистісно-орієнтовані форми проведення занять та технології компетентнісного навчання.

На лекціях у формі активної бесіди з елементами навчальної дискусії розглядаються основні теоретичні положення теми, які вимагають роз'яснення та уточнення з боку викладача. На лекціях вимагається активна участь студентів у обговоренні ключових положень теми, ведення стислого конспекту лекції.

Теоретичні знання, отримані студентами під час лекцій, обговорюються більш детально на **семінарських заняттях** у формі міні-дискусій, представлення міні-проектів, розв'язування практичних завдань (кейсів), розгляду правових ситуацій.

При підготовці до семінарських занять студент опрацьовує теоретичні питання відповідно до плану заняття, звертаючи увагу на вимоги щодо оформлення. Інформаційними джерелами для здобувачів освіти є конспект лекцій та наведений у навчальних матеріалах

перелік рекомендованої літератури щодо кожної теми. За наявності серед завдань семінарського заняття підготовки реферату – робота здобувачів освіти полягає у підготовці належно оформленого реферативного дослідження та публічного представлення його результатів. Семінарські заняття також можуть включати розв'ання ситуаційних завдань, що слід вирішувати з анаступним алгоритмом:

1. Встановлення кола суспільних відносин, які передбачаються завданням.
2. Правова характеристика суті ситуаційного завдання.
3. Визначення нормативно-правової бази, необхідної для вирішення конкретної ситуації.
4. Всебічне і повне обґрунтування правових висновків стосовно вирішення конкретної ситуації.

У процесі семінарського заняття студенти вчаться формулювати свою точку зору, вільно володіти професійними термінами, логічно викладати матеріал, підбирати докази у підтвердження своїх думок, вчаться публічно виступати, правильно застосовувати норми права на практиці та приймати власні рішення у невизначених ситуаціях.

Питання для обговорення, практичні та індивідуальні завдання для підготовки до семінарських занять, конкретні вимоги до окремих тем занять подані у відповідних методичних вказівках.

Терміни проведення різних форм занять наведені у схемі вивчення дисципліни.

ВИМОГИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Основним завданням самостійної роботи студентів є набуття навичок самостійного опрацювання фахових інформаційних джерел та оволодіння практичними навичками тлумачення і застосування міжнародних, регіональних і національних стандартів забезпечення гендерної рівності, належних практик захисту від дискримінації за ознакою статі.

Самостійна робота студентів організовується шляхом видачі індивідуального переліку питань і практичних завдань з кожної теми, які не виносяться на аудиторне опрацювання. Крім того, по деяких темах передбачається написання рефератів, міні-проектів, підготовки презентаційних матеріалів. Обсяг самостійної роботи визначається кількістю годин, передбачених робочою програмою.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою відповідно до **Положення про порядок рейтингового оцінювання знань (освітніх досягнень) здобувачів вищої освіти.**

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають:

- *поточний контроль,*
- *модульний контроль,*
- *виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.*

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних і семінарських занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Ключовими формами та методами демонстрації студентами результатів навчання при поточному контролі є:

- усне опитування - передбачає розгорнуту відповідь студента на оцінку; він повинен самостійно пояснити вивчений матеріал, довести наукові положення, навести власні приклади;
- дискусія - обґрунтування власної позиції у вирішенні проблемних питань;
- письмове опитування - з'ясування в письмовій формі ступеня оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками з тем дисципліни, визначення їх якості - правильності, точності, усвідомленості, вміння застосовувати знання на практиці;

- тестова перевірка як один із видів письмового опитування - передбачає визначення рівня сформованості знань і вмінь з певної теми дисципліни за допомогою тестів відкритої і закритої форм.

Ключовими формами демонстрації студентами результатів навчання при поточному контролі є:

- індивідуальна перевірка - проводиться щодо конкретних студентів і має на меті з'ясування рівня засвоєння студентом знань, умінь і навичок, рівня формування професійних компетентностей;
- фронтальна перевірка - форма контролю, що спрямована на з'ясування рівня засвоєння студентами програмного матеріалу за порівняно короткий час. Вона передбачає короткі відповіді з місця на короткі запитання або письмову роботу;

Модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практично-семінарських занять з певного змістового модуля. Основною формою модульного контролю є завдання, які включають як і перевірку теоретичних положень курсу, так і виконання тестових завдань.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) студенти виконують самостійно під керівництвом викладача. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом.

ІНДЗ є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується оцінюванням. Це завершена теоретична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, вмінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських занять, охоплює тему, декілька тем або зміст навчальної дисципліни в цілому.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Екзамен передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатності комплексно та творчо використовувати накопичені знання та уміння, формувати власне ставлення до певної проблеми, обґрунтовувати свою фахову позицію тощо. Завдання екзамену містять теоретичні питання з різних тем та змістовних модулів дисципліни.

Основними критеріями оцінювання екзамену, що характеризують рівень компетентності здобувача освіти, є:

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність, аналітичні міркування, уміння роботи порівняння, висновки тощо);
- уміння аналізувати фабулу та інтерпретувати правові акти та судові прецеденти.

Підсумкова оцінка виставляється із урахуванням балів за екзамен та відповідних вагових коефіцієнтів:

**ТАБЛИЦЯ розподілу балів за підсумковими контрольними заходами
та відповідними ваговим коефіцієнтами**

	Модуль 1 (поточне опитування)	Модуль 2 (підс. мод. контроль)	Модуль 3 (ІНДЗ)	Модуль 4 (підсумковий контроль)	Підсумкова оцінка
Вагові коефіцієнти, %	40	20	10	30	100
Розрахунок оцінки в балах	80	85	90	80	82

Приклад розрахунку підсумкової оцінки в балах:

$$O = 80 \cdot 0,4 + 85 \cdot 0,2 + 90 \cdot 0,1 + 80 \cdot 0,3 = 82$$

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ТА ПЕРЕСКЛАДАННЯ.

Здобувач освіти повинен дотримуватись [Правил внутрішнього розпорядку Коледжу](#) та відвідувати заняття згідно з розкладом. Очікується, що студенти відвідають усі лекції та практичні заняття курсу. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, відрадження, участь у науково-дослідницьких заходах, міжнародне стажування навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідувати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватись термінів, що визначені для виконання усіх видів письмових робіт, які передбачено у межах курсу.

Пропущені заняття та незадовільні оцінки (поточний контроль, ПМК) повинні бути відпрацьовані згідно графіку консультацій викладача. Роботи (ПМК, ІНДЗ), які здаються із порушенням термінів без поважних причин, можуть бути оцінені на нижчу оцінку (до 10 балів).

До початку сесії студенти повинні виконати усі підсумкові контрольні заходи і отримати по кожному з Модулів 1, 2 не менше 60 балів.

ПОЛІТИКА ЩОДО НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.

Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання набутих у неформальній та інформальній освіті відповідно до [Порядку визнання результатів, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти](#). Здобувачі вищої освіти можуть самостійно на платформах Prometheus, Coursera, edEx, edEra та інших опановувати матеріал для перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними результатами навчання навчальної дисципліни/освітньої програми. Детальна інформація про [НЕФОРМАЛЬНУ ОСВІТУ](#) на сторінці Коледжу

ЛІТЕРАТУРНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА КУРСУ

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року зі змінами від 21 лютого 2014 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність : навчальний посібник / О. О. Уварова. Київ, 2018. 204 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf
3. Навчальний курс "Гендерна рівність та права жінок": Практично-методичний посібник викладача. Асоціація жінок-юристок «Юрфем». Київ, 2020. 168 с. URL: <https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Curriculum-Gender-Equality-Final.pdf>
4. Уварова О. О. Захист прав жінок: юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні : навч. посіб. / Олена Олександрівна Уварова, Катерина Костянтинівна Дайнеко. Харків : Лисенко І. Б., 2019. 114 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/III_2.pdf

5. Практичний посібник з проведення гендерно-правової експертизи актів законодавства та проектів нормативно-правових актів. Проект ООН Жінки «Гендерна рівність у центрі реформ, миру та безпеки». Київ, 2020. URL : <http://surl.li/rkhnb>.
6. Фулей Т.І. Збірка навчальних матеріалів курсу для учасників тренінгу «Гендерна рівність крізь призму заборони дискримінації у світлі практики Європейського суду з прав людини». К.: ВАІТЕ, 2018. 134 с. URL: <https://www.osce.org/files/Gender%20equality.Training%20materials.pdf>
7. Гендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. За заг. ред Левченко К.Б. / Г.Г. Жуковська, К.Б. Левченко, О.О. Остапенко, О.І. Суслова. Київ, 2020. 186 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/02.2021/genderna-polityka.pdf>
8. Гендерний вимір внутрішнього переміщення: юридичні інструменти захисту. Методичне керівництво / Катерина Буряковська, Олена Уварова, Марія Ясеновська. Харків, 2020. 68 с. URL : <https://rm.coe.int/pub-alter-gender-legal-instruments/16809f2b01/>
9. Наливайко Л. Р., Сірко Л. П. Гендерно-правова експертиза: проблеми теорії та практики: монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 200 с. URL : <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/10966/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%9D%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE%2C%20%D0%A1%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%BE.pdf>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Назва ресурсу або організації	Електронна адреса
Верховна Рада України	https://www.rada.gov.ua/
Президент України	https://www.president.gov.ua/
Кабінет Міністрів України	https://www.kmu.gov.ua/
Уповноважений Верховної Ради України з прав людини	https://ombudsman.gov.ua/
Міністерство юстиції України.	https://minjust.gov.ua
Пошукова система рішень ЄСПЛ «hudoc»	ttps://hudoc.echr.coe.int/eng
Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі	http://eurocourt.in.ua/
Українська гельсінська спілка з прав людини	https://helsinki.org.ua/